

Tarisznya

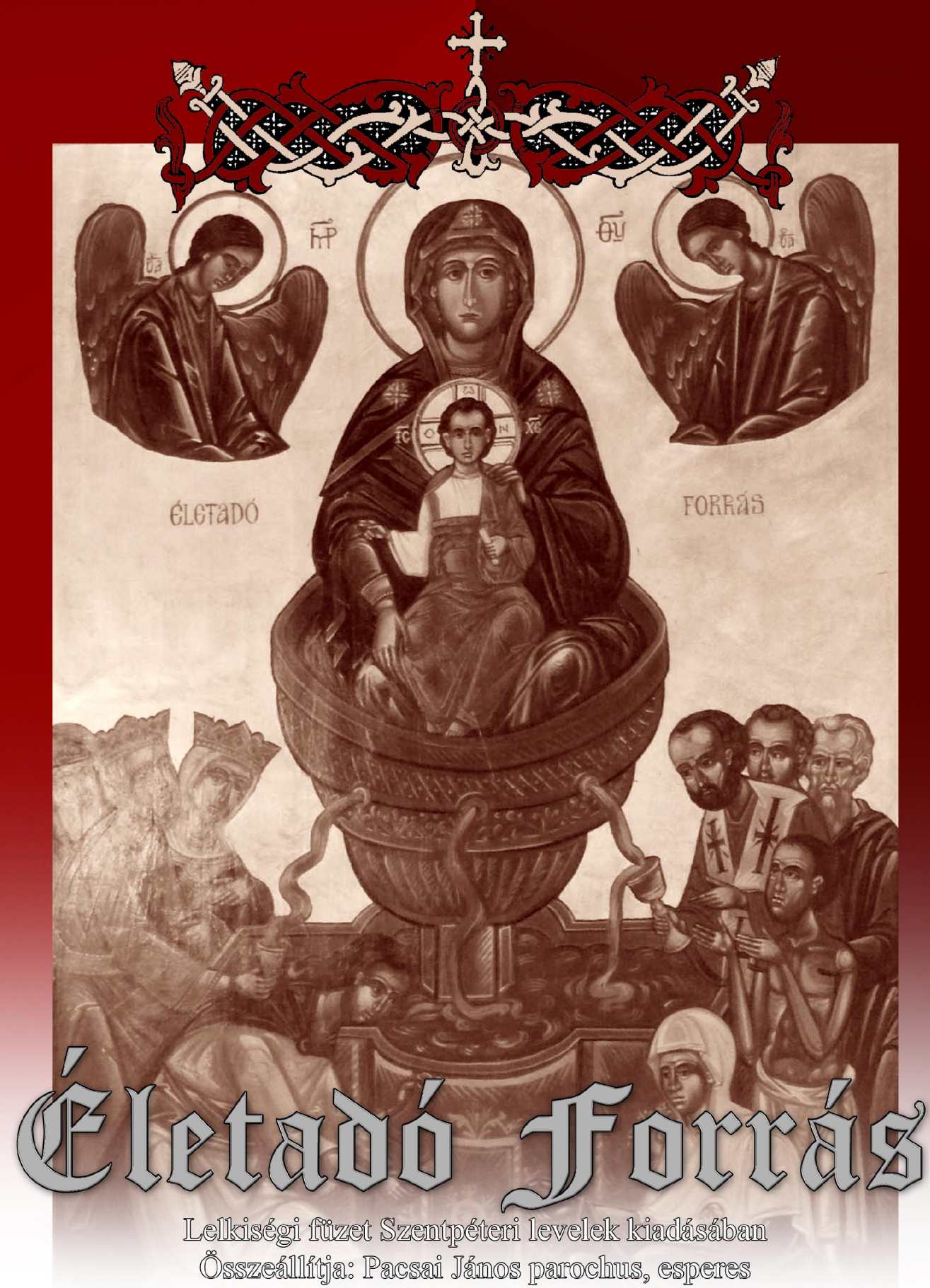
„Képzeld el egy birkózómestert! Hogy tanítványait megtanítsa, hogyan kell birkózni, ő maga küzd meg előttük másokkal. Megmutatja mit kell csinálni, hogy megtanulják legyőzni ellenfeleiket.” *(Aranyszájú Szt. János - Miért ment Jézus a pusztába megküzdeni az ördöggel?)*

„Ha valaki mocskol, ingerel, erőszakosságra vagy veszekedésre készít benünket, hallgassunk és ne szégyelljünk némák maradni! Mert ha válaszolsz, azt gondolja, hogy győzött, mert magához hasonlóra talált.” *(Aranyszájú Szt. János)*

„Ellenfelem arra törekszik, hogy ingerültségemben úgy beszéljek és úgy cselekedjek, mint ő. Az igaznak pedig az a kötelessége, hogy érzelmeit eltitkolja, ne szóljon semmit, tartsa meg jó lelkiismeretének gyümölcsét.” *(Aranyszájú Szt. János)*

„Nagy dolog a jócselekedet, semmi sem hasonlítható hozzá. Te hallgatsz, de jócselekedeted létezik, melletted szól és oltalmaz téged. Vagy inkább: te hallgatsz, de ajkak sokasága ad hálát érted Istennek.” *(Aranyszájú Szt. János)*

„Isten az embert munkára teremtette, és megadta neki az ahhoz szükséges testrészeket. Ezért tehát a munkát kerülő ember eltér az isteni rendtől és a teremtés céljától.” *(Aranyszájú Szt. János)*

Életadó Forrás

Lelkiségi füzet Szentpéteri levelek kiadásában
Összeállítja: Pacsai János parochus, esperes

**A drága és életadó Szent Kereszt
Mélységes tisztelete a bizánci hagyományban**

Tartalom:

A drága és életadó Szent Kereszt.....	3
Mélységes tisztelete a bizánci hagyományban.....	3
A Szent Kereszt megtalálása.....	3
A Szent Kereszt tiszteletnek kezdete.....	4
A Szent Kereszt nagybőjt 3. vasárnapján.....	4
A Szent Kereszt elhelyezése a templomban.....	5
A Szent Kereszt elhelyezésének szertartása.....	6
Aranyszájú Szent János: Krisztus Szent Keresztjéről.....	7
Tarisznya:.....	8
Képzeld el egy birkózómestert!.....	8
Ha valaki mocskol.....	8
Ellenfelem arra törekszik.....	8
Nagy dolog a jócselekedet.....	8
Isten az embert munkára teremtette.....	8

Jegyzetek:

[...] „Átkozott ugyanis,” – mondja – „mindenki, aki fán függ.” Mégis ez az átkozott, elkerült, a leg-súlyosabb büntetés jelképe, most kívántta és szerelmetessé lett. Hiszen a királyi korona sem ékesíti úgy a főt, mint a kereszt, mely drágább az egész világmindenségnél; s amitől korábban mindenki rettegett, most mindenki arra vágyik, úgyhogy mindenhol megtalálható: az ural-kodóknál és az alatt-valóknál, a nőknél s a férfiaknál, a szüzeknél s a házasságoknál, a szolgálknál s a szabadoknál, hiszen mindannyian szüntelenül belekarcolják testünk legnemesebb részébe, s mintegy sztlén, úgy hor-dozzák körbe homlokukon nap mint nap. Ott van a szent asztalon, ott a papszenteléseknél, s ott ra-gyog a rejtelmes vacsorán Krisztus teste mellett. Bárhová is megy valaki, láthatja: a lakásokban, a piacokon, a pusztában, az utakon, a hegyeken, a legelőkön, a dombokon, a tengeren a hajókon s a szigeteken, az ágyakon, a ruhákon, a fegyvereken, nászszobákban, lakomákon, aranyedényeken, ezüstökön, igazgyöngyökön, falfestményeken, sokat fáradozó állatok testén, a démonoktól ostro-molt testeken, háborúban s békében, nappal és éjjel, mulatozók táncain, és aszkézisben élők testvéri-ségeiben – olyannyira vággyal övezi mindenki ezt az ajándékot, vagyis kimondhatatlan kegyelmet. Senki sem szégyelli, senki sem rejti el, arra gondolván, hogy átkozott halál jelképe, hanem mind-annyian ezzel éke-sítjük magunkat inkább, mintsem koronákkal, koszorúkkal, gyöngyfüzerekkel. Így tehát nemhogy nem kerülendő, de vággyal, szeretettel, buzgósággal övezi mindenki, mindenhol tündököl, szerte a házak falain, tetején, könyvekben, városokban, fálvakban, a lakatlan területeken, s a lakottakon. Szívesen megkérdezném a hellént tehát, hogyan lenne az ítéletnek, az átkozott halál-nak e jelképe mindenki előtt kívánatos, vágyat ébresztő, ha nem lenne nagy a Megfeszített hatalma? Ha még mindezt semmibe veszed, szégyentelenül ellenállsz, és az igazsággal szembe szegülsz, a fényre vak vagy, nos más gondolatmenettel is kimutatom, hogy milyen hatalmas dolog ez. Az ítélet-végrehajtók sokféle kínzószerszámot használnak, keresztet, szíjat, karmokat, ólmos korbácsot, ame-lyekkel a testet szántják, széttépik és felakasztják a tagokat. Kinek jutna eszébe ezeket bevinni házá-ba? Ki érintené meg a kezét azoknak a hóhérokak, akik ezeket teszik, vagy ki látná közléről szíve-sen? Nemde undorodik a többség, egyesek pedig még babonás jelnek is tekintik, és sem érintését, sem látását nem viselik el? Nemde messziről elkerülik? Nemde elfordítják szemüket? Ilyen volt ré-gen a kereszt is, vagy inkább még ezeknél is rosszabb, hiszen amint mondtam nem egyszerűen a ha-lál, hanem a megátkozott halál jelképe volt. Hogyan eshetett meg tehát, mondd meg nekem, hogy most mindenki vággyal, buzgósággal övezi, és mindennél jobban tiszteli?

Arra a keresztre magára, amelyre felfeszítették és felhúzták a szent testet, miért vágyakozik minden-ki? Ha egy kicsiny darabot megszereznek belőle sokan, aranyba foglalják, férfiak és nők a nyakuk-ban hordják, s azzal ékesítik magukat, jóllehet a fa a sújtó ítélet, büntetés jelképe volt? Hanem az, aki mindeneket alkot és megújít, aki a földkerekséget ekkora nyomorúságból kiemelte, a földet mennyé tette, ő emelte e gyűlöletes és minden halálnál szégyenletesebb dolgot az egek fölé. Mind- ezt előre látva mondotta a próféta: „Elhunytát tisztelni fogják (Ézs 11,10 LXX).” A halálnak e jelké-pe (nem szűnök meg így megnevezni) nagy áldás eszköze lett, teljes biztonságot nyújtó védfal, kellő időben csapás a gonoszra, démonok zablája, az ellenséges erők számára szájkosár. Ez pusztította el a halált, törte össze az alvilág bronz kapuit, zúzta össze a vas reteszeket, rontotta le a gonosz felleg-várát, tépte ki a bűn idegeit, a kárhozat alól az egész földkerekséget kiragadta, elhárította a termé-szetünket Isten parancsára sújtó csapást. Mit is mondjak? Amire nem volt képes a kettévált tenger, a megrepedt sziklák, a megváltozott levegő, a manna, melyet negyven esztendőn át kapott oly sok ezer ember, a törvény, s a palesztinai sivatagban kapott oly sok más jel – azt vitte végbe a kereszt, nem egy nép körében, hanem az egész földkerekségen, a kereszt, az átkozott jelkép, amit mindenki került, átkozott, gyűlölt, mégpedig könnyűszerrel, miután meghalt a Megfeszített.

Bugár M. István fordítása

5. A Szent Kereszt elhelyezésének szertartása

A szent kereszt kitételének szertartása a zsolozsmán a nagy doxológia alatt történik. A szertartást végző pap, aki teljes liturgikus díszbe van öltözve, megtömjénezi a keresztet, amit előzetesen az oltárra helyezett. Majd fölemeli a feje fölé, és körmenetet végez vele a királyi ajtóig. Amikor a hívek befejezik a nagy doxológia és a háromszent éneklését, a pap felemeli a keresztet és énekl: Bölcsesség, igazhívők! Erre a nép a szent kereszt tropárját énekelve válaszol: ŐÜdvözítsd, Uram, a te népedet... A szertartást végző pap az előkészített tetrapodhoz megy, ráhelyezi a keresztet, és megtömjénezi mind a négy oldalról.

A tömjénezés után a pap megáll a tetrapod előtt, magasan a feje fölött tartva a keresztet, a 3-as ekténia első könyörgését énekl: ŐKönyörülj rajtunk Isten a tei ... A hívek a 12 Uram irgalmaz -t ereszkedő hangsorban énekelve válaszolnak, a pap ezalatt mélyen meghajol a kereszttel. Amikor ugyanezt kezdik énekelni, de emelkedő hangsorban, ő felemelkedik, és feltartott kereszttel háromszor áldást ad Kelet felé. Ugyanez a szertartás ismétlődik meg a tetrapod mindegyik oldalán, csak a könyörgés különböző. A pápáért, kormányért, a püspökökért és a papságért, végül pedig az összes népért szóló könyörgéssel, mindig hármassal áldást adva a világ négy tája felé.

A szertartás befejezésekor a pap a tetrapodra helyezi a szent keresztet, és elnekl a felmagasztalás himnuszát: „A te kereszted előtt leborulunk, Uralkodónk, és a te szent feltámadásodat dicsőítjük.” Ezalatt minden hívő mélyen meghajol. A nép kétszer ismétli a himnuszt és a mély meghajlást. A keresztcsókolási sztihirák éneklése követi ezt, és alatta a hívek egyenként hódolnak a kereszt előtt. Kijönnek a padokból, a tetrapodhoz mennek, ott mélyen meghajolnak és hálással megcsókolják a keresztet, engedelmességgel Aranyszájú szent János és Oszlopos Teodor szavainak: „**Nincsen nagyobb jele Isten irántunk érzett szeretetének, mint a szent kereszt!**” (v.ö. II. Tim. 2,1-ről szóló homília) és „**áldottak azok az ajkak, melyek megváltásunk legdrágább jelképét csókolják.**” (v.ö. PG 99,694)

A szent kereszt az egész héten a tetrapodon, köztiszteletre kiállítva marad, és ez alatt az idő alatt, iránta való tiszteletből az isteni Liturgiában, „A te kereszted előtt leborulunk...”¹ himnuszt énekeljük a háromszor szent helyett.

Mivel a kereszt Krisztus dicsősége, ma ezért Jézust dicsőítjük a szent kereszt felmagasztalásával. (Krétai szent András)

A drága és életadó Szent Kereszt

Mélységes tisztelete a bizánci hagyományban

A kereszt a zsidóknak szégyenfa volt, a rómaiaknak pedig kivégzési eszköz. *A keresztényeknek azonban a győzelem és a megváltás jelképe*, különlegesen mély tiszteletünk tárgya. Az ősegyház elegendő és kézzelfogható bizonyítékot a szent kereszt tiszteletét illetően. I. Konstantin révén a béke biztosításával és az igazi kereszt megtalálásával (326 körül) a szent kereszt mélységes tisztelete általános és népszerű lett.

1. A Szent Kereszt megtalálása

Krisztus igazi keresztjét akkor találták meg, amikor azokat az ásatásokat végezték, amelyeket Makariosz jeruzsálemi érsek (314-335) irányított, hogy szent helyeket válasszanak ki 2 bazilika felépítésére. Nagy Konstantin császár (306-337) megbízásából készültek ezek az épületek. Az egyiket, amit Martyrionnak neveztek, a Kálvária hegyre, a másikat, amelyet Anasztasisnak hívtak, a szent sír fölé építették, mint a föltámadás székesegyházát. Éppen ekkor látogatott el a szent városba szent Helena, a császár édesanyja. A hagyomány így az ő érdemének tulajdonítja az igazi krisztusi kereszt megtalálását és mély tisztelésének elkezdését. (v.ö. Szent Ambrus: Szónoklat Theodosiusról 43-46)

A szent kereszt megtalálása után szent Helena egy tekintélyes részt fiának, nagy Konstantin császárnak küldött Konstantinápolyba. A szent ereklye egy másik részét Rómába küldte, amit később a jeruzsálemi Szent Keresztről nevezett bazilikában helyeztek el. De az igaz kereszt legnagyobb darabját ezüst tokba zárták, a Kereszt kápolnában helyezték el, ami kifejezetten erre a célra épült a Martyrion és az Anasztasis között.

Nincsen kétség afelől, hogy Krisztus igazi keresztjét a 4. század elején találták meg. 20 évvel később, 348-ban jeruzsálemi szent Cirill (313-386) mint a szent sír templom prédikátora, híres katekizisében is megemlítette néhány alkalommal a szent ereklyét (v.ö.:IV, 10; X,14; XIII,4). Miután Jeruzsálem felszentelt püspöke lett, ő tudósította 351 május 7.-i levelében II. Konstantin császárt, hogy Ő az üdvös keresztfáját apja, az istenfélő Konstantin uralkodása alatt találták meg Jeruzsálemben. (v.ö.Migne. PG 33. kötet 1168 hasáb).

A krisztusi igaz kereszt megtalálásának részletes leírását Alexander krétai barát (VI. század) adta át nekünk dicshimnuszában: Ma megtaláltatott az Úr keresztje (v.ö.PG. 87, 4015-4074). És szent Sofroniusz: Íme a Szent sír, Krisztus feltámadásának egyik ékes bizonyítéka: Íme az Ő keresztje, amiért rajongunk. Ezek mind megváltásunk győzelmi emlékei. (v.ö.PG 87, 3305)

2. A Szent Kereszt tiszteletnek kezdete (szeptember 14.)

Ha a legendás elemeket a történelmi tényektől elkülönítjük, megállapíthatjuk, hogy a szent kereszt első nyilvános tisztelete 335. szeptember 14-én a két konstantini bazilika, a Martyrion és az Anasztázisz ünnepélyes felszentelésekor volt Jeruzsálemben. Az istenfélő Eteria, aki 380-ban látogatott el a szent helyekre, ezt írja Zarándoklat naplójában: „*E templomok felszentelését nagy ünnepélyességgel végezték, mivel Urunk keresztjét is azon a napon találták meg.*” (Ókeresztény írók 38, 48).

A bazilikák felszentelésének évenkénti megtartása a Szent Kereszt kiállításával együtt a zarándokok nagy tömegét vonzotta. Az emberek nagy száma miatt sehogy sem volt lehetséges, hogy az igaz kereszt ereklyét egyenként, külön-külön tisztelhesék. Ez sarkallta a híveket, hogy kérjék a püspöktől a szent ereklyék magasabbra helyezését. Ha már nem tudták személyesen tisztelni, legalább meg tudják nézni. (v.ö. Sofron: Egyiptomi Mária élete 21-24). Ekkor a püspök el is határozta a szent kereszt ereklyék magasabbra emelését, hogy a *zarándokok üdvére válják, akik önkéntelenül térdre estek, és bűntudattal a szívükben szüntelenül ezt kiáltották: Uram, irgalmazz!* (v.ö. Migne PG Görög menologion 117, 48)

A szent kereszt felmagasztalásának ünnepe itt vette kezdetét, az atyák a császár parancsára szeptember 14-ére tették az ünnepet. (v.ö. Migne PG 87, 4072).

3. A Szent Kereszt nagyböjt 3. vasárnapján

Röviddel ezután Konstantinápolyban is bevezették a drága és életadó kereszt felmagasztalásának ünnepét (gör. Hypsosis, ószl. Vozdvizenije -fölemeltetés), onnan hozta nagy szent Gergely (+604) Rómába. Így lett Œgyetemesi az ünnep a 6. század végére, megtartották úgy Keleten, mint Nyugaton (v.ö. u.o. 4072).

614-ben a perzsa sah, II. Kozroesz kirabolta Jeruzsálemet, a zsákmánnyal együtt elvitte az igaz kereszt ereklyét is, ami arany lemez dobozba volt bezárva. II. Herakliosz (610-641) császár azonban hamarosan visszaszerezte, mert legyőzte a perzsákat. 629 tavaszán személyesen hozta vissza az igaz keresztet a jeruzsálemi templomba, jelentősen erősítette a szent kereszt tiszteletét.

Jeruzsálemben ekkor a nagyböjt 3. vasárnapját követő hetet is a szent kereszt tiszteletének szentelték. Szent Sofron (+638) Jeruzsálem jámbor pátriárkája is tisztelete mellett tanúskodott a Szent Sír templomban mondott beszédében.

A következő okokkal magyarázta, mi sarkallta a nagyböjt közepén a szent kereszt tiszteletét:

1. *Bátorítsa a híveket a nagyböjt idején végzett lelki gyakorlatokban;*
2. *Biztosítsa a híveket bűneik megbocsátásáról;*
3. *Egyesítse saját szenvedéseiket Krisztus megváltó szenvedéseivel, hogy az ő dicsőséges feltámadásában ők is részesüljenek.* (v.ö. Migne PG. 87, 3309-3316).

Miután a Niceában egybehívott VII. Egyetemes zsinat jóváhagyta az ikonok tiszteletét és főleg a feszület tiszteletét, Konstantinápolyban bevezették a szent kereszt kiállítását a nagyböjt 3. vasárnapján. Oszlopos Teodor (+826) és fivére, Oszlopos József (+833) szerzeményeikkel liturgikusan gazdagították ezt az ünnepséget. A szerkönyv, amit a X. század közepén VII. Konstantin császár parancsára állítottak össze, leírja a szent kereszt ereklyéjének kiállítási módját a nagyböjt közepén vasárnap, amit úgy is neveznek, Kereszthódoló vasárnap (v.ö. Migne PG. 112, 1017, 1020).

4. A Szent Kereszt elhelyezése a templomban

637-ben Omar kalifa vezetésével az arabok elfoglalták Jeruzsálemet, így mint liturgikus központ elvesztette jelentőségét. Ennélfogva a bizánci rítus további fejlődése, a szent kereszt tisztelete Konstantinápolyon függött. Az arab terjeszkedés, a muzulmán fenyegetés erősen öregbítette a szent kereszt tiszteletét, ez lett a védelem és a győzelem jelképe a Bizánci birodalomban a keresztényeknek.

A 13. századig a püspöki templomok őrizték meg a szent kereszt felmagasztalásának ünnepét, mivel többnyire birtokoltak szent kereszt ereklyét. Csak 1276-ban engedték meg, hogy minden templomban, még a kis falvakban is megtartsák ezt az ünnepet. Így, a természetes fejlődés következtében azokban a templomokban, ahol valódi kereszt ereklye nem volt, közönséges fa keresztet, feszületet használtak a szertartáson. A győzelem szimbóluma lévén, - Krisztusnak a halál, a bűn és az ördög felett aratott győzelméé, - a keresztet égő gyertyákkal kísérték, borostyánnal, lombfüzerekkel és virágokkal koronázták vagy díszítették a kiállítás idején.

A liturgikus szokással összhangban, a templomban tiszteletre kiállított keresztnek fából kellett készülnie, mert az az életadó fa szimbóluma. A díszítésekben a bazsalikom ágak, vagy más illatos füvek a kereszt által nekünk biztosított lelki élet édes illatait jelképezik. Akkor, ha télizöld koszorút használunk, valami élő virágot is bele kell illeszteni, hogy édes illata legyen. Ott, ahol kiállítjuk a meggypiros kehelytakaróval, vozduhhal le takart tetrapodon, vagy asztalon a diszkoszra van helyezve a kereszt, így jelképezzük a kereszt nagy lelki értékét, amit a görögök drága keresztként emlegetnek a timios szóban.

A kereszt mellett égő gyertyák arra emlékeztetnek minket, hogy Krisztus keresztje jobban megvilágítja mint elrejtene a keresztények megváltás felé vezető útját. (v.ö. Oszlopos szent Simeon PG. 88, 691). Vörös liturgikus öltözetet használunk, ezzel jelképezzük Krisztusnak a mi megváltásunkért fizetett drága véréét. (1Pét1,18-19). Krisztus szenvedésének a tiszteletére az atyák szigorú böjtöt írtak elő a Szent Kereszt felmagasztalásának ünnepére, melyet még akkor is meg kell tartani, ha vasárnapra esik.